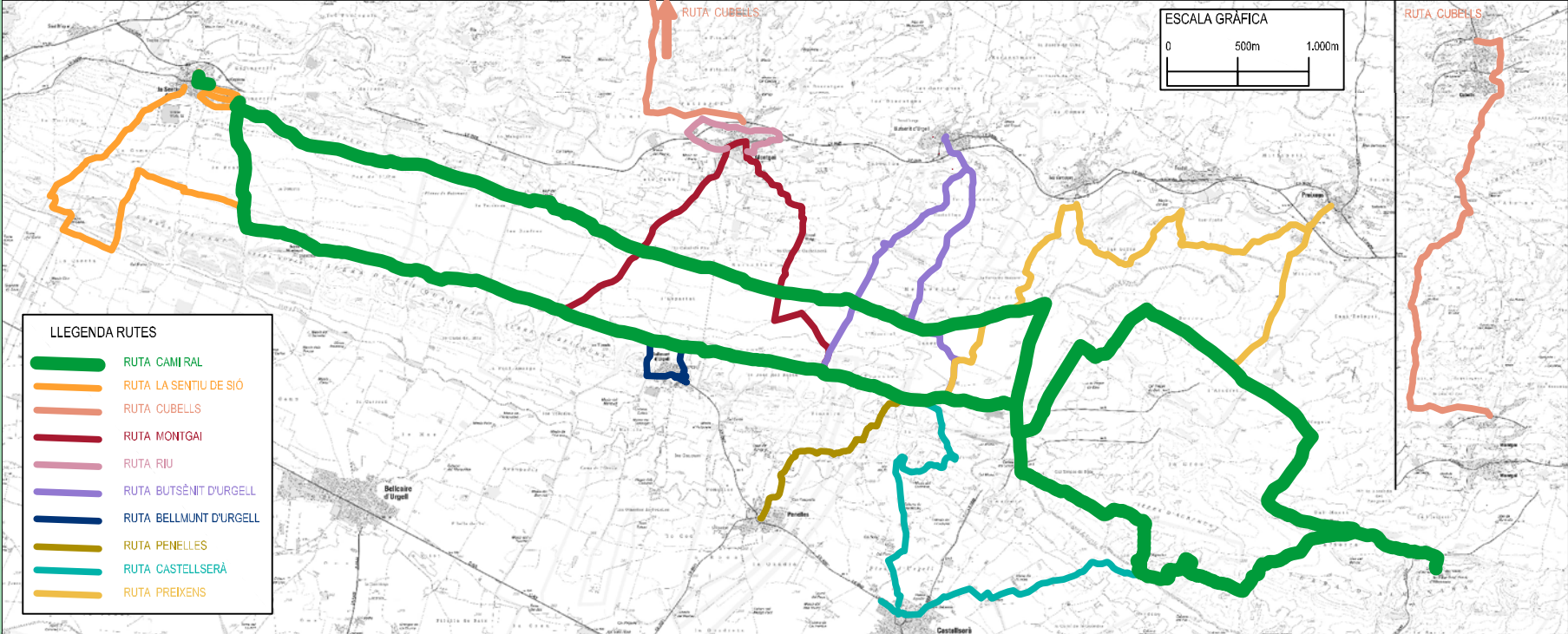

EIN Serra de Bellmunt Almenara

Ruta del Camí Ral

En aquest punt ens trobem a la meitat de l'anomenada Ruta del camí Ral. Aquesta ruta que està senyalitzada al llarg de tot el seu recorregut, té com a color distintiu (cada ruta té el seu propi color) el color verd (ja sigui en el distintiu que segueix el nom ruta o bé en un punt de color en les fletxes de direcció). El color distintiu de la ruta serà visible en tots els senyals que indiquen direcció. El grau de dificultat d'aquesta ruta és baix ja que no acumula gaire desnivell.

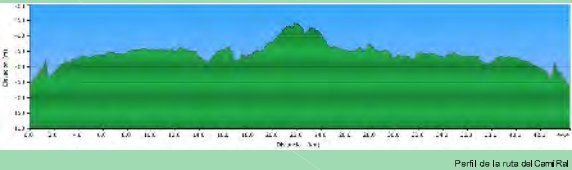
Aquesta ruta és circular de 43km de longitud i travessa longitudinalment la serra de Bellmunt-Almenara. Les diferents rutes que surten de cada poble (Montgai, Castellserà, Cubells, Preikens, la Sentiu...) enllacen totes amb la del camí Ral, la qual cosa ens permet dissenyar el nostre propi itinerari, ja que sortint des d'un dels pobles es pot enllaçar amb el camí Ral i finalitzar l'itinerari en un altre poble.

Al llarg de la ruta trobarem senyals explicatius sobre alguns punts interessants, com per exemple la font amarga, diverses cabanes de volta, la primera sèquia del canal d'Urgell, la sèquia petita, el mirador del baix Sió i un búnquer de la guerra civil. A banda d'aquests indrets, us recomanem que tingueu els ulls ben oberts, ja que qualsevol racó té el seu encant, i us podeu creuar amb una au estepària, esplèndids carrascars o per exemple veure formacions impressionants de guix. Una altra de les meravelles de la serra són les postes de sol que s'hi poden contemplar.

Aquestes rutes ens permeten gaudir de l'espai natural de la serra de Bellmunt-Almenara, espai de transició entre els Prepirineus i la Plana d'Urgell.

Aquesta serra presenta moltes singularitats tant pel que fa a la flora, a la fauna, a la geologia i a l'aspecte més humà.

En el panell Informatiu d'entrada de ruta que trobem a cada poble hi ha una breu explicació sobre la serra de Bellmunt-Almenara, i a continuació s'hi tracta un tema concret que en cada poble és diferent (Botànica - La Sentiu i Bellmunt, Fauna - Montgai i Penelles, Canal d'Urgell - Castellserà i Balaguer, Arquitectura popular - Preikens i Agramunt, Geologia - Butsénit i Cubells).

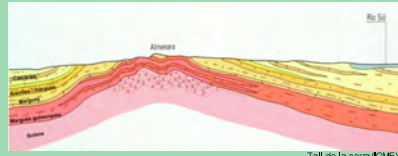

Serra de Bellmunt-Almenara

La serra de Bellmunt-Almenara és un espai natural que conforma una zona de transició entre la muntanya i la plana. Aquesta serra té una direcció est-oest i podem considerar que abasta des de la serra d'Almenara (Agramunt) fins a Balaguer.

La geologia també condiciona les construccions de pedra seca, com els marges, akoplucs, basses i cabanes de volta, ja que aquestes construccions es fan amb les roques disponibles (gresos, calcàries i fons i tot guixos) en el lloc per tal de minimitzar el transport. Entre aquestes construccions destaquen per la seva simplicitat, bellesa i adaptació al territori les cabanes de volta, que responen a la necessitat d'akopluc i descans dels animals i les persones que treballaven al camp. Dins de les cabanes de volta cal ressaltar la presència de les rares cabanes de volta amb porta lateral freqüents a la zona d'Agramunt.

També en l'arquitectura popular es fa palesa la zona de transició que representa la serra de Bellmunt-Almenara, ja que hi conviuen les construccions de terra (principalment de tàpia), més típiques de la plana d'Urgell on escassegen els afloraments de roca dura i abunden les argiles, i construccions de pedra, com les que hi ha en els paratges de més al nord i est.

La flora també confirma que la serra és una zona de transició entre el Prepirineu i la Plana, ja que s'hi barregen espècies del subelement mediterrani estèpic (a les solanes i especialment sobre els guixos) amb espècies pròpies de les joncades (a les obagues).

Els mamífers més comuns a la zona són el conill, la llebre, la guineu, i petits mamífers com el talpó o la musaranya. Cal destacar també la presència de rèptils com el llargardaià ocellat, la serp verda, la serp blanca, l'escurçó ibèric i un bon nombre de sargantanes. L'amfibí més abundant és el gripau corredor. Finalment es detecta la presència esporàdica d'espècies de distribució pirinenca que hi realitzen incursions, com el teixó i el senglar.

La importància faunística d'aquesta zona, però, ve donada per les aus estèpiques que fan de la serra de Bellmunt-Almenara un punt d'interès ornitològic de primer ordre. Aquestes aus, normalment de coloracions críptiques i costums terrenejants, acostumen a fer el niu al terra, i algunes d'elles tenen espectaculars danses d'aparellament. Destaquen el sisó, el tòrtol, la calandria o l'esparver candrós.

La pèrdua progressiva d'aquests ambients s'ha donat a causa de l'augment de les zones de reg i la intensificació de l'agricultura. Com a conseqüència els ambients pseudostèpics com la serra de Bellmunt-Almenara s'han vist molt fragmentats i reduïts i les aus que en depenen han disminuït molt les seves poblacions, fins a l'extinció de les espècies menys poblars com el picot, l'halosa bocuda, la xura o la garriga. També hi trobem moltes aus rapinyaires, tals com el milà reial, el milà negre, l'aligot, l'arpella vulgar, el xoriguer, el falco mostatxut, el voltor comú, l'àguila daurada, l'aufany i molts altres. Alguns d'aquests rapinyaires són vinguts des de les zones de muntanya (on nidifiquen en penya-segats) en cerca d'aliment i d'altres usen aquest territori durant el seu estadi juvenil (fase de dispersió).

Arquitectura popular de la serra de Bellmunt-Almenara

Les construccions de pedra són un model d'arquitectura ecològica integrada a l'entorn natural, tant pel seu disseny constructiu com per la utilització de materials de la zona, i donen al paisatge un cal·le humanitzat, alhora que convertint-lo en útil als pedregers mateixos dels cultius. Aquestes construccions s'adaptaven als diferents treballs i necessitats agrícoles i ramaderes.

Les principals tipologies de construccions de pedra que es troben a la serra són les següents:

Cabanes de volta

La cabana de volta neix per donar refugi a les persones i els animals que treballaven la terra. Eren els mateixos pagesos els que construïen aquestes cabanes, tot i que en algunes s'hi endevina la mà més experta de veritables picapedrers.

Gràcies a la seva construcció feta totalment amb pedra, la seva coberta feta amb volta i recoberta exteriorment amb argila per tal d'evitar filtracions, la baixa relació superfície-volum determinada per la pròpia forma i la no existència de finestres que propiciessin cap corrent d'aire a l'interior, les cabanes estaven dotades d'una gran estabilitat tèrmica interior, i resultaven així "caldejades a l'hivern i fresques a l'estiu".

La cabana de volta no es popularitzà al món de la nostra pagesia fins al final del segle XVIII. L'escalat constructiu més pròfic, però, es produïa des del segon terç del segle XIX fins al primer quart del segle XX, en l'anomenat "mig segle d'or de la cultura de la pedra".

Dins de les cabanes de volta en trobem de volta de canó (el radi de la volta correspon a la meitat de l'amplada interior), de volta plana (equivalent a l'arc rebaixat, genera molta empenya lateral) i de volta apuntada (equivalent a l'arc gòtic i que genera molt poca empenya lateral). En general l'estructura de la volta és visible a la façana tot i que també hi ha exemplars en els quals la façana amaga la volta (cabanes de volta tapada).

També cal esmentar, per la seva raresa, les cabanes de porta lateral que podem trobar cap a la zona d'Agramunt. Aquestes cabanes acostumen a ser de dimensions més grans que les de porta a la façana.

Marges

Els marges o ribes es construïen en terrenys en pendent per tal de poder-los transformar en una superfície plana i aprofitar l'aigua de les pluges alhora que es reduïa l'erosió, i representen la total adaptació del relleu natural als interessos de l'home.

Els marges eren construïts pels marjaires, i tot el procés començava guanyant superfície conreable al coster (tasca anomenada "desemmar"). A continuació, amb la pedra obtinguda al desemmar, i pedra portada d'alguna pedrera propera, es procedia a la construcció del marge.

De marges en tenim de verticals (els més febles i no recomanables per a més d'un metre), d'atalussats (inclinats cap a l'interior i més resistents que els verticals), i d'esglaonats (en filades ben delimitades on cada filada s'endinsa respecte l'anterior entre 31 i 5 centímetres). En funció de la seva trajectòria també podem distingir entre marges drets, corbats o angulars.

Akoplucs

Els akoplucs són construccions de pedra senzilles i de petites dimensions, creades per guardar-se de qualsevol inclemència climàtica per un breu període de temps. No tenen porta i resten oberts a tothom.

Sovint es troben en punts amb una visió àmplia, així mentre hom es resguardava podia tenir cura dels animals. La seva construcció es realitzava amb pedra propera al seu emplaçament. Al llarg de la serra trobem akoplucs integrats als marges i akoplucs aïllats.

Receptacles d'aigua

L'atenció que requerien els animals obligava a comptar amb un bon aprovisionament d'aigua per abeurar-los. Així es van dotar les finques amb receptacles capaços d'emmagatzemar aigua de pluja. Aquests dipòsits s'acostumaven a construir al més a prop possible de la cabana.

Podem classificar els receptacles en tres categories: les basses, les cisternes i les cadolles. Les basses són els receptacles de més fàcil construcció, i consisteixen en una cavitat excavada al terreny i forrada de pedres ben ajustades. Les basses poden ser quadrades o rodones i totes tenen unes escales d'accés.

Les cisternes són receptacles completament tancats per una coberta enlairada feta totalment de pedra. L'aigua s'havia de treure amb una galleda lligada amb una corda.

Les cadolles s'excavaven a la roca viva, i tenen les seves principals avantatges en la impermeabilitat i la netedat. Finalment cal destacar la presència d'alguns pous que permeten accedir a les aigües subterrànies.

